

מדרשת בני

מבית מדרשו של
מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל
בעל "שבט הלוי"

פסקים
ובירורי
הלכה

ערב פסח
שחל בשבת

ניסן
תשפ"א

לחלוקה חינם
לע"נ חותני הרה"ח אביגדור יחזקאל שיף ז"ל
מותיקי תושבי זכרון מאיר ב"ב
גלב"ע ב' תמוז תשע"ח

חבית לוי
חבית מדרשו של חרן הגר"ש ואזנר זצ"ל
דבורה הנביאה 15 בני ברק
טל: 03-5700279
פקס: 03-5700279-1533
אימייל: M0779219211@GMAIL.COM

הרב חשה שטיין
רב דקהל חסידים קרית הרצוג
ראש כולל קרלין סטולין

©
כל הזכויות שמורות

בית הוראה שע"י ביהמ"ד קהל חסידים

מיסודו של מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל

רחוב הרב אברמסקי 26 קרית הרצוג בני ברק

בימים ראשון - חמישי

בין השעות 20:30 – 19:30

טלפון - 03-5781152

פלאפון – 052-7613210

ערב פסח שחל בשבת

הלכות ומנהגים

שבת קדש פרשת ויקרא - ז' ניסן

דרשת שבת הגדול

כשחל שבת הגדול בערב פסח, דורשין דרשת שבת הגדול בשבת הקודמת, כדי להזהיר ולהורות בהלכות הנחוצות לפסח, ובהלכות ערב פסח שחל בשבת, שידעו כיצד לנהוג בהם *.

הפיוטים לשבת הגדול נאמרים בשבת הנאה שבת ערב פסח. במוציא ש"ק לאחר תפלת ערבית אומרים ויהי נועם ואתה קדוש ככל מוצ"ש, [כיון שיום שישי מותר במלאכה שאינו ערב פסח].

יום חמישי - י"ב ניסן

תענית בכורים - מים שלנו - ניקוי הבית

תענית בכורים - הכורים מתענים בשנה זו תענית בכורות כיום חמישי. בכורים הנוהגים לסיים מסכת ולאכול בסעודת הסיום, מסיימים מסכת ביום זה ב.

א. שו"ע סי' תכ"ט ומ"ב (סק"ב), וסי' ת"ל במ"ב (סק"ב).

* ראה בשבט הלוי (חי"א סי' קט"ז) שהביא בקצרה סדרי ההכנות לפסח שחל בשבת.

ב. שו"ע סימן ת"ע ס"ב. [וע"ש בשו"ע די"א שבשנה זו אין מתענים כלל, וע"כ לדינא קילא תענית שנה זו משאר שנים]. ובשעה"ד שאין אפשרות להשתתף בסיום בבוקר כיון שהוא יום עבודה רגיל, הורה מרן זצ"ל לסמוך על דברי שו"ת חוות יאיר (סי' ע') שמובא בפ"ת (יו"ד סי' רמ"ו סק"ח) דיעשה סיום בלילה הקודם וא"צ לצום למחרת, דגם יום המחרת הוא בכלל השמחה בסעודת הסיום,

מים שלנו - הולכים לשאוב מים שלנו לאפית מצות מצוה מחר יום שישי, מבעוד יום סמוך לבין השמשות.
יש להשלים את ניקוי הבית מחמץ עד הערב זמן בדיקת חמץ, כמו שנוהגים בכל שנה ביום שלפני ערב פסח.

ליל שישי - (ליל י"ג ניסן) *

בדיקת חמץ

בערב, אור לשלשה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, ומברך "על ביעור חמץ" כמו בכל שנה.
אחרי הבדיקה מכמל את החמץ באמירת "כל חמירא" וכו'.^ג ויצניע את החמץ שמצא כדי לשורפו מחר.
וכן יניח את החמץ שצריך לאכילת הלילה ולמחר ולשבת, במקום שמור, שלא יתפור ע"י קטנים או בעלי חיים.
יזהר מעתה לאכול חמץ רק במקום מיוחד, כדי שלא יתפור החמץ בביתו, ואחר כל אכילה ילקט את כל הפירורים, ויורקם לאשפה שברשות הרבים, ולאשפה שבחצירו לא יזרוק רק כשודאי לו שיבואו לפנות את האשפה קודם הפסח].
לא יאכל ע"ג שטיח, או ע"ג כסאות שיש בהם חריצים, וקשה לנקותם.
וכן ינער היטב את בגדיו לאחר האכילה כדי שלא יתפור חמץ בבית. וכן יזהר שלא יפזרו הקטנים חמץ בבית. [וישתדל לתת להם חמץ שאינו מתפורר כ"כ לפירורים].

יום שישי - י"ג ניסן

תפלת שחרית - מלאכה ותספורת - ביעור חמץ ומכירתו - הגעלת כלים -

אבל כתב בתשובה [במדור מכתבי תורה סי' ו'] דהוא רק בשעה"ד היות וסעודת סיום בער"פ עושים ע"פ רוב רק דרך שיגרא, ע"כ בשנים מסודרות אין להקל.

ג. שו"ע סי' תמ"ד ס"א, ומ"ב סק"א.

הכנת מאכלי שבת - אפית מצות מצוה - הכנת צרכי הסדר

תפלת שחרית

בתפלת שחרית אומרים מזמור לתודה ולמנצח, (שהרי אינו ערב יו"ט). ואין צריכים להקדים את התפלה כנכל השנים שמשכימין מפני סוף זמן אכילת חמץ, שהרי מותר מן הדין באכילת חמץ כל היום. מותר לעשות מלאכה, להסתפר וליטול צפרניים, כל היום כמו בכל ערב שבת.^ד

ביעור חמץ

זמן שריפת החמץ, הוא כזמנו בכל שנה (קודם סוף שעה חמישית). בשעת השריפה בערב שבת אין מבטלים באמירת כל חמירא. (רק בשבת בבקר אחרי הביעור).^ה

מכירת חמץ

יש למכור את החמץ לגוי ביום שישי עד זמן הביעור, כמו בכל השנים. וזה כולל גם את בעלי החנויות, שלא ימכרו חמץ לאחר זמן הביעור.^ו

ד. שע"ת (סו"ס תמ"ד), ובכה"ח (סקכ"א), ועיין בביאור"ל סי' תס"ח (ס"א ד"ה מחצות ולמעלה). ועי' סי' רנ"א דין עשית מלאכה בער"ש.

ה. בשו"ע סי' תמ"ד ס"ב, טוב לבער בערב שבת וכו' [כמו בשאר שנים] כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים. וכו' הרמ"א וביום השבת יבטלנו. ועיין במ"ב (ס"ק ט-ז).

ו. בהלכה זו נחלקו הפוסקים, [הנודע ביהודה בדרושי הצ"ח (דרוש ל"ז אות כ')] ומהר"ם שי"ק (או"ח סי' ר"ה) מחמירים כדי שלא יטעו בשאר השנים, וע"ע בדע"ת (סי' תמ"ד ס"ב), ובשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קמ"ו) להקל]. וע"כ יש להחמיר בזה לכתחילה למכור את החמץ לפני זמן הביעור. אמנם את זמן חלות המכירה לא כתב מרן זצ"ל כבכל שנה לפני זמן ביעור חמץ, אלא שתחול המכירה שעה לפני שבת, עבור מי שנאנס. [וכ"כ בשדי חמד (מערכת חמץ ומצה סי' ט' אות ל"ה) ושו"ת ערוגות הבושם (סי' ק"ג) וכ"כ בשבה"ל (חי"א סי' קט"ז ד)].

את מזון ב' הסעודות שמשאיר לשבת אין מוכרים במכירת החמץ לגוי ז'.
כשטר המכירה שעושה הרב עם הגוי שכותב בו שמשכיר את הבית לגוי,
יש לכתוב באר"י לכל הפחות לתשעה ימים ובחו"ל עשרה ימים.

הגעלת כלים

בשנה זו מותר להנעיל כלים במשך כל היום, אף שהוא לאחר זמן ביעור
חמץ ה'.

שינים תותבות וסתימות מי שיש לו שיניים תותבות, לא יאכל בהם
בתוך מעל"ע לסוף זמן אכילת חמץ מאכל חמץ חם. שיניים אלו מעונים
הכשרה - ואם יכול להנעילם בעירו מכלי ראשון מה טוב, אבל אם יש
חשש קלקול יבשירם בכלי שני וינקם היטב כמה פעמים.

וכן מי שיש בפיו סתימות, כתרים, גשרים, טבעות שיניים וכדומה, יש לו
להזהר לא לאכול חמץ חם בתוך מעל"ע לסוף זמן אכילת חמץ.
טבעות שיניים - מי שיש לו טבעות בשיניים ינקה היטב ויזהר כנ"ל. ובשבת
קודש נבוקר לאחר הסעודה יחזור וינקה היטב.

הכנת המאכלים לשבת

יש כמה דרכים כיצד לבשל את תבשילי השבת, ונביא בתחלה את הדרך
המובחרת ביותר, ואח"כ נבאר את שאר האפשרויות.

הדרך הטובה ביותר היא לבשל לשבת את כל המאכלים בכלי
פסח (במצרכים כשרים לפסח), ולהעבירם אח"כ לכלי אחסון חד
פעמיים, שאין הפסד לזורקם אח"כ. וכן טוב להשתמש לאכילה

ז. שבט הלוי (ח"ט סי' קט"ו).

ח. שמעתי ממרן זצ"ל דהפוסקים לא הזכירו להחמיר משום לא פלוג אטו שאר שנים
אלא בביעור חמץ, וי"א גם במכירת חמץ, ולא בשאר דברים, ובמלאכה מצינו
להדיא שהקילו, וכ"כ בשבט הלוי (חי"א סימן קט"ז ה').

בכלים חד פעמיים ומפת ניילון ולזורקם אח"כ.

ולא יעשה חמין מקטניות, מפני כלי הפסח, ויכול לעשות מתפוחי אדמה. ואם רוצה להעבירם מכלי הפסח לכלי חמין, ימתין עד שיתקררו המאכלים, ולא יערה אותם כשהם חמים מכלי פסח לכלי חמין [מפני שהם מתחברים ע"י העירוי], או בצורה אחרת, שיערה קודם מכלי הבישול לכלי אחר של פסח, ומכלי שני זה לכלי חמין נקיים. ואם משתמש לאכילה בכלי פלסטיק חד פעמיים, מותר להעביר מכלי הפסח לתוכם מאכלים חמים, כיון שאין בכלים אלו חשש חמין כלל.

אפשר ג"כ לבשל את המאכלים בכלי חמין. אבל אסור לבשל מאכלי חמין שנדבקים בכלים, וגם שאר מאכלים שנדבקים לא יבשל בכלי חמין כי יבוא ע"ז להדיח כלים באופן האסור בשבת, (כי לכתחילה רק קינוח מותר ולא הרהה נמורה)^ט.

וכשמבשל בכלי חמין אסור לבשל ע"ג הכיריים הכשרות לפסח. וכן לא יטמין חמין לאכילה בשבת בנקר בכלי חמין ע"ג כירה של פסח.

מקום האכילה

ניתן לעשות קידוש ולאכול בזית פת בחדר אחד, ולהמשיך את הסעודה במאכלים כשרים לפסח בחדר אחר. ראה להלן כליל שבת קדש וראה שם לגבי ברהמ"ז.

אפית מצות מצוה

בערב שבת אחר הצות אופין מצת מצוה, כמו בכל ערב פסח. אבל אין צריך לומר בשעת האפיה "כל הפירורין יהיו הפקר" כבשאר השנים, כיון שהחמין עדיין אינו אסור.

ט. שו"ע סי' תמ"ד ס"ג.

י. שו"ע סי' תנ"ח ומ"ב (סק"ד). שמעתי ממרן זצ"ל דהחת"ס היה אופה במוצש"ק. אולם זה היה שייך רק כאשר כל א' אופה כמות קטנה לעצמו בביתו ולא במאפית מצות, שמלבד חשש חמין יש כמה הלכות בהלכות יו"ט שצריך לדקדק.

יזחר להפריש חלה מן המצות מיד לאחר האפיה כדי שלא ישבת. [ואם שכח וזוכר בשבת או ביו"ט, אין להם תקנה באר"י. ובחול"ל אוכל וחולך ומשייר מעט ואח"כ מפריש במוצאי יו"ט].

הכנת צרכי הסדר בערב שבת

יזכור בערב שבת להפריש חלה מהמצות.

להפריש תרומות ומעשרות.

לפתוח את בקבוקי היין (הסגורים עם פקקי מבעת מתכת מחשש עשית בלי).

לפתוח את חבילות המצות המודנקות, ולבדקם מחשש כפולות ונפוחות.

לכתחילה כדאי להכין את כל צרכי הסדר בערב שבת, (ומי שלא הכין יתבאר דינו להלן בסדר מוצ"ש).

יצלה את הזרוע והביצה עבור הקערה.

חרוסת - ידוך את הפירות לחרוסת.

יעשה מי מלח לצורך הסדר.

מרור - המשתמש בחסה (סאלאט), יבדקנו היטב מתולעים. ויניחנו במקרר שלא יכמוש יא.

והמשתמש בתמכא [חזרת - חריין] אם יש לו אפשרות לכסותו היטב היטב אחר המחינה שלא יפוג מעמו יכול לרסקו מער"ש, וכאם חושש שיפוג מעמו ירסקנו בליל יו"ט במוצאי שבת ע"י שינוי יב.

יכוין בערב שבת את שעון השבת לשעה מאוחרת יותר עבור ליל הסדר ולא ישנה את השעון ביו"ט לצורך הלילה.

הדלקת נרות שבת לא יניח את הפמומים על גבי המפה שאוכלים עליה

יא. ואין בזה משום כבוש, כיון שאינו מונח במים, עיין בשבה"ל (ח"א סי' קע"ו).

יב. עמ"ב סי' תק"ד (בשעה"צ ל"ג), ובסי' תע"ג (ס"ק ל"ו). ועיין שבה"ל (ח"א סי' קט"ז י"ד).

בשבת כי לא יוכל להסירם בשבת, ותשאר על השלחן מפת חמין, [ויניחם על שלחן שאין אוכלים עליו, או בקצה השלחן על גבי מפה תחתונה שאין אוכלים עליה ושיוכל להשאירה במקומה].

מי שמשתמש בפתיל צף יבין לכתחילה בע"ש פתילות לליל יו"ט. [ראה להלן בבירור הלכה סימן ה'].

ובאופן כללי יבין ויסדר כל מה שאפשר בערב שבת, (כולל עריכת שלחן הסדר אם יכול), כדי שיוכל להתחיל בעריכת הסדר מיד בבואו מבית הכנסת במוצ"ש, כדי שלא יישנו התינוקות וכמ"ש חו"ל.

ליל שבת קדש

ישתדל לקדש ולאכול בחדר שדולקים בו נרות שבת י".
 מותר לאכול בתחלת הסעודה מן החמין בזית פת בחדר אחד, ולכוין להמשיך את הסעודה בחדר אחר י", ובחדר השני יאכל מאכלים שנתבשלו בכלי פסת, [וא"צ לברך על דברים הבאים מחמת הסעודה שאוכל בחדר השני]. ויחזור לברך ברכת המזון בחדר הראשון, וא"צ לאכול שם שוב מן הפת טו

פת ולחם משנה

יש לקיים את סעודות השבת באכילת פת חמין כמו שנהגו בכל הדורות טז.

יג. עי' שו"ע סי' רע"ג ס"ז.

יד. דלצורך מצוה מותר לעקור ממקומו, כמבואר בסי' קע"ח ס"ב ובבאור"ל שם (ד"ה עוברת). ואין זה נחשב כסילק ידיו מן הפת המבואר בסי' קע"ז ס"ב.

טז. ואם רוצה לברך ברהמ"ז בחדר השני, צריך לאכול שם מעט פת (שו"ע סי' קפ"ד ס"ב ומ"ב סק"ט). [ובשו"ת מנח"י ח"ו סמ"ח הסכים להשואל שאם אינו אוכל פת במקום השני צריך לחזור ולאכול כזית פת במקום הראשון וצ"ע].

טז. מכתב מרן זצ"ל (מכתבי תורה סימן ה').

אסור לאכול מצה כל יום שבת קודש ערב פסח. קמן שאינו מבין מסיפור יצי"מ מותר להאכילו מצה. וכשיודע לשאול מה נשתנה ומבין הענין נחשב ליודע מסיפור יצי"מ ואין לתת לו מצה י".
 אין לעשות לצורך שבת זו מצה עשירה, או מצה שנאפית שלא לשמה, וכן אין לקחת קמח מצה וללוש בין או בשמן לצורך סעודת שבת. ובשעה"ד עי' בהערה י"ח.

יז. בשו"ע סימן תע"א ס"ב דמצה שיוצאין בה בלילה אסורה באכילה כל היום, ועיין בחק יעקב סק"ז, וקטן שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיצ"מ מותר להאכילו, ואם יש בו דעת אסור, וה"ה קטנה, מג"א (סק"ז) ומ"ב (סקי"ג). ושמעתי ממרן זצ"ל דקטן שיודע לשאול מה נשתנה, נחשב ליודע מסיפור יצי"מ ואין להאכילו מצה, והיינו כבן ד-ה' אף שכן ב-ג' ג"כ יודע, מ"מ זה לא נחשב כיודע. והמנהג שאין אוכלים מצה מר"ח, כמ"ש במ"ב (סק"י"ב).

יח. עיין במכתב מרן זצ"ל (מכתבי תורה שם), דאין לאכול בשבת זו מצה עשירה עפ"מ"ש הרמ"א בסימן תמ"ד ס"א דמנהגינו שלא לאכול בער"פ מצה עשירה. והוסיף דאף שמהציון של הרמ"א לסי' תס"ב ס"ד דמנהגינו שאין אוכלים מצה עשירה משמע דמשום חמץ אתינן עלה, וכל הנידון בסעודה שלישית שאסור לאכול חמץ, וא"כ בזמן שמוותרת אכילת חמץ מותרת מצה עשירה, מ"מ המנהג שלא לאכול כלל. [וע"ע שם בשעה"צ (סק"א), ובחק יעקב סק"א, וש"ע הרב ס"ג, ובשו"ת שו"מ (מהדו"ק סימן קע"ה), ובערוך השלחן (ס"ה)], ולצורך חולה יש מקום להקל, ובכל אופן לא יאכל משעה רביעית ולמעלה, וראה בשבה"ל (חי"א סי' קט"ז י"ח).

ואין לאכול פת מקמח מצה שנילוש ביין ושמן כמ"ש רמ"א בסימן תע"א ס"ב דאינה נקראת מצה עשירה ומדינא יוצאין בה בפסח יד"ח, ואין לאוכלה בער"פ. ולגבי מצה שנאפית שלא לשמה, דעת מרן זצ"ל דאסור לאוכלה בער"פ שכן סתימת הפוסקים והמנהג בסימן תמ"ד, [וכ"כ מהרש"א בפסחים צ"ט ע"ב בתוד"ה לא יאכל], ואפילו לדברי המאירי פסחים צ"ט: שהתיר בציקות של נכרי, עדיין יש לחלק בין זה לבין מצה שלא לשמה ודו"ק, [וכ"כ בשו"ת מנח"י ח"ח סי' ל"ז].

בשנת תשנ"ד התיר מרן זצ"ל לביה"ח לתת מצות כשרות למאושפזים, ולא לתת מצה עשירה. [ולהסתמך בשעה"ד על דעת המאור (פסחים מ"ט ע"א)

ובן עוגנות הנאפות מקמח מצה אין לאכול בער"פ יט.
 מי שאין לו לחם משנה של חמץ יכול לצרף ללחם משנה מצה כשירה לפסח
 ויזהר שלא יגעו זה בזה כ.
 [אבל מצות מצוה אין למלטל משום מוקצה] כא.

שבת קודש שחרית

תפלת שחרית - סעודות שבת - ביעור חמץ

תפלת שחרית

משכימים להתפלל, ואין מאריכין בתפלה, כדי שיהא שהות לאכול סעודת
 שב"ק קודם זמן איסור אכילת חמץ. אומרים את הפיוטים של שבת

והרא"ש (שם פ"ג סי' ז') דומן האיסור מתחיל מזמן איסור חמץ. ולא לקחת מצה
 עשירה, שלהמוציא וברהמ"ז צריך לאכול כדי קביעות סעודה, [עסי' קס"ח סי' ו'
 ושע"ת סק"ח, ומ"ב סי"ק כ"ד, אם שאר אוכלין מצטרפים לשיעור, ולחולים קשה
 הדבר ולא תמיד יכולים לאכול כמות גדולה גם עם הצירוף]. ובשנת תשס"א נתנו
 לחולים בבוקר מצה מבושלת, קניידלך, ולא לח"מ. ולעובדים נתנו חמץ מחוץ
 לבנין. ובשנת תשס"ח הוחלט להגיש מצה אפויה שבישלוה אח"כ בביה"ח
 בביצים טרופות.

יט. בשבט הלוי (ח"ח סימן קי"ז) כתב, שכיון שאם קובעים עליהם סעודה מברכים
 ברכת המזון נראה להחמיר שלא לאוכלם בער"פ, ולא דמי לקניידלך שמתיר
 המ"ב (סי' תע"א סק"ב) משום שנקראים מעשה תבשיל.

כ. דעת מרן זצ"ל דבשעה"ד יכול לצרף מצה ללח"מ, וכ"כ באגרות חזו"א (ח"א
 מכתב קפ"ח) בהנהגות ער"פ שחל בשבת.

כא. הפמ"ג כתב דמצות מצוה הם מוקצה דאסורים באכילה, ושאר מצות יכול ליתן
 לגוי או לבע"ח משא"כ אלו אינו רוצה ליתן, (תמ"ד א"א א', תע"א א"א ח', וש"ח
 א"א י'), ובאשל אברהם (בוטשאטש סו"ס ש"ח) כ' דאינו מוקצה אם יש לו שלא
 בצמצום דחזי לקטנים, אלא שנכון להחמיר, ע"כ.

הגדול כב, ומפמירין וערבה כג.

סעודות יום השבת

מי שיכול מוב שיחלק את סעודת שחרית לשתיים, דהיינו שלאחר שאכל חלק מהסעודה יברך ברכת המזון, יפסיק הפסק גמור, [שיקום וילך וימתין מעט כ-10 דקות], ושוב ימול ידיו לסעודה שלישית ויקיים מצות סעודה שלישית בפת כד. וכל זה רק כאשר יש לו שהות, ולא יבוא חלילה לאכילת חמץ לאחר זמן איסורו.

ומי שקשה לו לחלק את הסעודה לשתיים, יקיים מצות סעודה שלישית אחר חצות היום, בכשר ודגים, או תבשיל של פסת, וכשאינו לו יוצא ידי סעודה שלישית גם בפירות.

מרן זצ"ל לא נהג לחלק את הסעודה בבוקר לשניים. ואחר הצהריים אכל תבשיל לשם סעודה שלישית.

גם מי שחילק סעודת שחרית לשתיים, יקיים שוב סעודה שלישית לאחר חצות בתבשיל או בפירות, [כיון שלכתחילה יש לאכול סעודה שלישית אחר חצות]. וכשאובל לאחר שעה עשירית לא יאכל אלא מעט כדי שיאכל מצה בלילה לתיאבון כה.

יסיים את הסעודה קודם זמן איסור אכילת חמץ כג.

כב. עיין פמ"ג (סי' ת"ל מ"ז א'), וא"ר (שם סק"ב). ובליקוטי מהרי"ח. בשנים תשנ"ד תשס"א ותשס"ה אמר מרן זצ"ל לומר הפיוט המתחיל אלקי הרוחות רק מיין כי יתאדם, כי חלק מההלכות המוזכרות שם כגון הגעלת כלים אין שייכות עתה [ויש נוהגים לומר החלק הראשון של הפיוט בשבת קודמת].

כג. עיין לבוש (סי' ת"ל) ושו"ע הרב (שם ס"ג) ובסידור יעב"ץ שכן נוהגין, [ועיין בדעת מ"ש בדעת הגר"א, ובערוך השלחן שם ס"ה].

כד. שו"ע סי' תמ"ד, מ"ב (סק"ח). [וע"ע בשעה"צ סי' רצ"א סק"ז]. וכ"כ באגרות חזו"א.

כה. מ"ב שם.

כו. שמעתי ממרן זצ"ל שמותר להמשיך לאכול לאחר זמן האיסור מאכלים כשרים

אחר הסעודה - ינקה היטב את הפה והשיניים משיירי החמץ כ"ו.
 וכן מי שיש לו טבעות בשיניים ינקה היטב.
 את השיניים התותכות שאכל בהם בשבת ידיה וישפשף היטב במים, ואח"כ
 ינער מהם את המים וישפשפם במברשת שיניים מניילון יבישה.

ביעור חמץ

יבער את כל החמץ שנשאר לפני סוף זמן הביעור, ויזהר שלא לבוא לידי
 חילול שבת ע"י הביעור.
 אחר הסעודה יאסוף את כל הפירורים שנשארו ע"ג השלחן, ינער את בגדיו,
 ויבדוק אם לא נשארו פירורים בקפלי הבגדים, ויטאטא את מקום האכילה
 [בדרך שמותר בשבת דהיינו שהמקום מרוצף והמטאטא רך], וינקה את
 המטאטא אח"כ, או יניחנו במקום הנמכר לגוי, אבל הצר אסור למטאטא,
 ואסור לשטוף את הרצפה.
 יצניע את כל כלי החמץ במקום הנמכר לנכרי.
 הדרך הטובה ביותר לבער את הפירורים ושאריות החמץ היא לזורקם
 לשירותים, [כי בהנחתם בפחי אשפה ציבוריים שברה"ר, או בצידדי רשות
 הרבים, יכולים לבוא מכשולים, ומ"מ מן הדין יכול לעשות כן], אבל אסור
 לזורקם לאשפה שבחצירו, ואת הכלים החד פעמיים יזרוק לאשפה.
 לפני זמן הביעור - לאחר שביער את החמץ - מבטל את החמץ באמירת כל
 חמירא, [ויכול לומר יהיה רצון שאומרים אחר הביטול].

לפסח בלי ברכה לפניהם, ואין צריך לברך ברהמ"ז, ואין זה נחשב להיסח הדעת
 וסילוק מהאכילה, ויברך ברהמ"ז אחר גמר הסעודה.

כז. עיין בשבט הלוי (ח"ה סימן מ"ה), בענין צחצוח שיניים במברשת יבישה בשבת
 בלי משחה, שמיקל לצחצח בה לאחר שטיפת הפה במים ופליטתם מהפה, ובלבד
 שלא יהא פסיק רישיה בהוצאת דם מהחניכיים, שזה שכיח מאוד, ומהיות טוב
 אם אפשר שיהא מיוחד לשבת ע"ש, וכ"כ בחי"א סי' קט"ז י"ז).

חמץ שנשאר לאחר זמן האיסור, הרי הוא מוקצה ואסור לטלטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי יו"ט ומבערו. עיין בהערה כח.

איסור הכנה משבת ליו"ט

אסור לעשות כמשך כל היום שום דבר להכנה לסדר, כולל הוצאת מוצרים מבושלים קפואים מהמקפוא ועיין בהערה כט.

מוצאי שבת - ליל יו"ט

אמירת ברוך המבדיל - הדלקת נרות

נשים שאינן מתפללות מעריב, או שהתפללו ושכחו לומר ותודיענו, תאמרנה ברוך המבדיל בין קודש לקודש, קודם שידליקו נרות יו"ט ויעשו מלאכה. נשים הרגילות להדליק נרות יו"ט כל יו"ט קודם כניסת החג (ולא קודם הקידוש) יזהרו שלא להדליק עכשיו נרות רק לאחר שבודאי יצאה השבת. את המתכת שנשאר בזכוכית אחרי הדלקת נירונים יש להוציא לבתחלה ע"י דבר אחר ולא בידים ל. הנוהגות לברך שהחיינו בהדלקה מברכות. ועיין להלן כיצד ינהגו בקידוש.

כח. שו"ע סי' תמ"ד ס"ה, וע"ש במ"ב (סקכ"א), דבשעה חמישית מותר ליטלו ולזרקו לבית הכסא כיון שעדיין מותר בהנאה, ולאחר מכן בשעה שישי, שאסור בהנאה ואסור בטלטול, מותר רק לומר לעכו"ם שיזרקנו לנהר או לביהכ"ס.

כט. ובמקומות ציבוריים והוא שעה"ד יש להקל להכין ע"י נכרי, ועיין בשו"ע סי' תק"ג ס"א ומ"ב (סק"א) ושעה"צ (סק"ב) ובמ"ב סי' תרס"ז (סק"ה) בשם חיי"א (כלל צ"ט אות א' וכלל קנ"ג אות ו') דבשעת הדחק יש להקל בהכנה קלה כהבאת יין וכדומה אם מביא בעוד היום גדול שאינו ניכר שהוא לצורך הלילה.

ל. ברעק"א (סי' תק"א בט"ז סק"ז) כתב להתיר להוציא הפתילה הישנה כדי להכניס חדשה דלטול מוקצה לצורך אוכל נפש ושמת יו"ט שרי וכמש"כ הרמ"א בסו"ס תק"ט, ואף בזה"ז שיש מאור החשמל יש להקל, ומ"מ לכתחילה יוציאנה שלא בידים.

הכנת צרכי הסדר במוצאי שבת

לא הכין את צרכי הסדר בערב שבת, יעשה כליל יו"ט בשינוי כדלהלן:
 זרוע - יצלה ע"מ לאוכלה מחר ביום טוב, והביצה יבשל ויצלה ע"מ
 לאוכלה כלילה או למחר, [שלא יהא כמכין מיו"ט לחול].
 תמכא [חזרת - חריין] - יש לשנות קצת במחינתו, שלא ישחון לתוך
 קערה אלא ע"ג מפה או שלחן, או שיהפוך את המגדרת (פומפיה) ל"א.
 חרוסת - ידוך בשינוי מעט, [כגון ע"ג מפה ולא בקערה]. ומותר לערב בו
 יין בדרכו ל"ב.
 מי מל"ח - ישנה מעט, שיתן בכלי קודם מים ואח"כ מל"ח ל"ג.

קידוש - יקנה"ז

בקידוש ליל יו"ט אומרים "יקנה"ז, יין - בורא פרי הגפן, קידוש - אשר בחר
 בנו וכו', נר - בורא מאורי האש, הברלה - המבדיל וכו', זמן - שהחיינו,
 ומסיימים בברכת הברלה המבדיל בין קודש לקודש. מעה וסיים המבדיל בין
 קודש לחול, במקום המבדיל בין קודש לקודש לא יצא ל"ד.

- ל"א. שו"ע סי' תק"ד במ"ב (סקי"ט), ובח"א (כלל פ"ג ס"א), קצוש"ע (סי' צ"ח ס"ג),
 ומנחת יו"ט (שם סקי"ט).
- ל"ב. פמ"ג (סי' תמ"ד מ"ז ב'). ולענין עירובו ביין, שמעתי ממרן זצ"ל להתיר ביום
 טוב, שהפוסקים סתמו ולא הזכירו שצריך שינוי כמ"ש לגבי שבת [לשנות בסדר
 הנתינה ולערב ביד שתי וערב], ומשמע דמותר לערב כדרכו ביו"ט, כמו כל לישה
 שמותרת ביו"ט כדרכה מפני שמפיג טעמו בעשייתו מערב יו"ט, וכמובא במ"ב
 סי' תצ"ה סק"ח.
- ל"ג. ח"א (סימן ק"ל בדיני הסדר בקצרה ס"א), וקצוש"ע (סי' קי"ח ס"ד). אמנם
 סתימת הפוסקים שביו"ט א"צ שינוי.
- ל"ד. כ"כ בשבט הלוי (ח"ח סימן קי"ח) דהוה משנה ממטבע שטבעו חכמים, דעיקר
 משנה ממטבע הוא בנוסח הפתיחה והחתימה, ולא מיבעיא לרמב"ם שאין

שכח להבדיל על הכוס יבדיל על כוס שני. [ואם נזכר קודם אכילת הכרפס, לדעת שו"ע הרב (סי' תע"ג ס"ו) יאכלנו קודם הבדלה. והביאנו"ל (שם ס"א ד"ה עד שהתחיל) כתב ראובן עדיף בכה"ג להבדיל על הכוס ונשאר בצ"ע.

נזכר לאחר שתיית כוס שני יבדיל על הכוס בלי לברך בופה"ג [אם לא היתה דעתו שלא לשנות עוד יין בתוך הסעודה].

נזכר תוך ברהמ"ז, יבדיל על כוס שלישי. נזכר לאחר שתיית כוס שלישי יבדיל על כוס רביעי. ואם נזכר לאחר שתייתו יבדיל על כוס חמישי ויברך בופה"ג שכבר הסית דעתו משתיה לה. נשים יכולות לעשות קידוש על כוס ראשון מד' כוסות כמנהגן בכל השנים, ויכולות לומר ברכת הבדלה, וברכת בורא מאורי האש, ולשתות מהכוס אף שהבדילו עליו ל"ו.

מזכירים בהבדלה בין קדושת שבת לקדושת יו"ט, כמ"ש בפכ"ט משבת הכ"ב ובמרכה"מ שם, ודאי הוה משנה ממטבע חז"ל בחולין (כ"ו ע"ב), אלא אף לדעת הטור והפוסקים ומנהגינו שאומרים בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת, מ"מ כיון דשינה בחתימה לא יצא כמבואר באו"ח סימן נ"ט ס"ב ובפוסקים שם. ולגבי אם נחשב כהפסק לגבי ברכת בופה"ג ויצטרך לברך שנית, די"ל דדמי למ"ש רעק"א (סי' רח"צ ס"ה) דהיכא דלא יצא בברכת הנר בהבדלה (כגון שבירך על נר שלא שבת) הוה הפסק בין ברכת בופה"ג לטעימה, איברא די"ל דכיון דהזכרת בין קודש לחול יש לה מקום בהבדלה, שהרי מזכירים אותה בנוסח ההבדלה כנ"ל, אולי לא נחשב להפסק ועדיין צ"ע, עכת"ד שם.

ל"ה. שו"ע סי' תע"ג ס"א ומ"ב שם (ס"ק ד-ה).

ל"ו. כן המנהג שנשים המקדשות לעצמן בכל השנים כליל הסדר נוהגות כן גם בשנה זו, אף שכרגיל אין נשים מבדילות בעצמן, לחשוש לשיטות שאשה אינה חייבת בהבדלה, עסי' רצ"ו ס"ח, וכן נהוג שאינן שותות מכוס הבדלה, [וע"כ מבדילות רק כשאינן מי שיבדיל עבורן], מ"מ בכה"ג שעשו על כוס זו גם קידוש אין שום חשש, ויכולה לברך גם ברכת בורא מאורי האש על האש. [במ"ב (סי' רצ"ו ס"ק ל"ה) הביא הכרעת המג"א כהב"ח דאפילו למ"ד שנשים פטורות מהבדלה מ"מ יכולות לחייב עצמן כמו בשאר מ"ע שהזמ"ג ולהבדיל לעצמן. ובביאור הלכה בסוה"ס שם נוטה דנשים אינן חייבות בברכת הנר. ועיין בשבט הלוי (ח"ז סי' ע"ז ב') שדעתו דחייבות בברכת אש ובשמים, והביא מכה"ח שם דגם אם

אבל אשה שבירכה שהחיינו בהדלקת נרות לא תחזור ותברך שהחיינו בקידוש. מעתה ובירכה שוב שהחיינו, יצאה יד"ח קידוש לז'.
 מרן זצ"ל נהג לברך ברכת בורא מאורי האש על נרות יו"ט שע"ג השלחן ולא לקרנם זה לזה, ולא הסתכל בצפרנים בשעת הכרכה לח.
 יש נוהגים בשנה זו שע"פ בשבת לומר בברכת אשר גאלנו, ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים, (דלא ככשאר השנים שאומרים מן הזבחים ומן הפסחים) לט'.

מחמירות להבדיל בלא שם ומלכות מכ"מ ברכת אש ובשמים יכולות לברך כרגיל עכ"ד].

ל"ד. כן הורה מרן זצ"ל שאשה שבירכה שהחיינו לא תחזור ותברך בקידוש. לענין עניית אמין על שהחיינו של בעלה, עיין בשבט הלוי (ח"ג סי' ס"ט) שכתב דבלייל פסח וסוכות לא חשיב הפסק כיון שבברכה שאומרת בהדלק"ג כיונה או תכוין רק על היו"ט, ובקידוש הכוונה על כל מצוות הלילה. ואמר מרן זצ"ל שבדיעבד גם אם חזרה ובירכה שהחיינו לא חשיב הפסק. [דהרי שהחיינו שייך לקידוש אלא דכאן שכבר בירכה מקודם א"צ לברך, וי"ל דבכה"ג ל"ח הפסק].
 ועע"ש בהוספות מרן זצ"ל על הגליון (מהדורת תשס"ב) שע"פ הנ"ל יש ליישב גם מנהג הנשים שמברכות שוב פעם שהחיינו בקידוש והנח להם לישראל.

ל"ח. כן נהג מרן זצ"ל. ומן הדין אמר שאין חשש מכבה בהפרדת הנרות זה מזה. [ועיין במ"ב (סי' תק"ב ס"ק י"ט) שכ', בנוטל עץ דולק מהמדורה שאם מכוין להניחו במקו"א אין בו משום כיבוי כיון דאינו פס"ר ובפס"ר אסור ע"ש, ואינו דומה למדליק נר מנר שבודאי מותר כיון שאינו מכוין להגדיל הלהבה ואין בהפרדה משום נראה כמכבה].

ל"ט. עיין במ"ב (בסימן תע"ג בשעה"צ סק"פ), דהט"ז ס"ל לשנות בשנה זו כיון שאין מקריבין זבחי חגיגה, ובשו"ת כנסת יחזקאל כתב דא"צ לשנות שזו תפלה לשנים הבאות, וע"ע בשע"ת שם.

מכתבי תורה

במה לקיים לחם משנה בער"פ שחל בשבת

שאלה

כבוד מורי ורבי הרה"ג גאון עוזינו המהולל בתשבחות
 כש"ת מרן ר' שמואל הלוי ואזנר שליט"א
 רב אב"ד וריש מתיבתא בעיה"ק בני-ברק
 אחדשה"ט באה"ר

ילמדנו רבינו היות והשנה ע"פ חל בשבת רצוי לאכול התבשילין לשבת
 בכלים של פסח, א"כ במה לקיים מצות לחם משנה בליל ש"ק ולמחרתו.
 א. אם בלחם חמץ ואח"כ לנקות היטב שיניו ובהדחת פיו לפני אכילת
 הסעודה.

ב. או האם אפשרי לאפות לחם מקמח מצה ממצה שנאפתה כתקונה בהכשר
 לפסח, וללושה ע"י יין או שמן. אמנם ראיתי בש"ע סי' תע"א ס"ב בהג"ה שאין
 זה מצה עשירה ואסורה לאכלה בע"פ עי' במ"ב ס"ק י"ט וכ' ומציין שם כדלעיל
 בסי' קס"ח ס"י ובמ"ב ס"ק נ"ט.

בברכת פסח כשר ושמח

יצחק וידר - באר-שבע ת"ו

תשובה

ב"ה יום א' פקודי תשל"ד לפ"ק
 כבוד ידידי היקר הה"ג ותיק וחסיד
 כש"ת מוה"ר יצחק וידר שליט"א
 מזכה את הרבים בבאר שבע

אחדשה"ט וש"ת באה"ר, יקרתו קבלתי - ובתשובת הדבר אומר שאין לחדש
 שום דבר, ובודאי אוכלים חלות לחם חמץ בב' סעודות דהיינו ערב ובקר - וכמו

שנוהגים היו מימות מ"ת - ואח"כ מבערים כדין אם נשתיירו פרורים - אדרבה זה חינוך מצוה לבער אם נמצא עוד דבר חמץ - ומצה עשירה אין נוהגים לדין - עיין סי' תמ"ד - ומצה שכ' כב', הרמ"א אוסר.

הריני דוש"ת באהבה

ידידכם - מצפה לחסדי ה'

זמן סיום מסכת בתענית בכורים בער"פ שחל בשבת

שאלה

בשנת תשנ"ד חל ערב פסח בשבת, ותענית בכורים נפסק בשו"ע (סי' ת"ע סעיף ב') שהינו ביום חמישי - י"ב ניסן שהוא יום עבודה רגיל, ויש מהמשתתפים בשיעור שבו עושים סיום שמכונים כשו"ב, ונוסעים באשמורת הבוקר למרחקים, ואין באפשרותם להשתתף בסיום מסכתא וכל שכן בסעודת המצוה, והורה מרן שליט"א שנעשה הסיום והסעודה ביום רביעי בערב - אור לי"ב ניסן.

וכעת הנני בשאלתי למעכ"ת שליט"א.

א. האם אפשר לעשות כן לכתחילה או רק בדיעבד, והיינו שהבכורים שיש כן באפשרותם להשתתף בסיום למחרת ביום חמישי, האם גם הם יכולים לבוא ולהשתתף עמנו בסיום ובסעודה באור ליום, ולפטור התענית.

ב. האם המסיים - החתום מטה צריך לעשות למחרת סעודה נוספת לאוהביו, ובזה להראות שיומא טבא הוא אצלו.

ג. האם הוראה זו היא רק בערב פסח שחל להיות בשבת והתענית הוקדמה לי"ב ניסן, או דאפשר בדיעבד לעשות כן גם בשנה רגילה, כשיום התענית הוא בערב פסח ממש - י"ד ניסן.

אודה מאוד לכש"ת הדר"ג שליט"א אם יזכני בתשובתו והוראתו במהרה כדי שנדע את הדרך אשר נלך בה.

באעה"ח בהערצה והוקרה

צבי רבינוביץ

תשובה

ב"ה [אדר תשנ"ט]

הוראה הנ"ל נבנית על מה שכתב הגאון חוות יאיר סי' ע', ומובא גם כן בפתחי תשובה יו"ד סי' רמ"ו ס"ק ח', דגם יום שלאחריו הוא בכלל השמחה בסעודת סיום.

אבל אין לסמוך על זה למעשה רק בשעת הדחק כעין שאלה דלעיל - היות בסעודת סיום ערב פסח עושים על פי רוב רק דרך שיגרא - על כן בשנים מסודרות אין להקל.

על זה באעה"ח

מצפה לרחמי ה'